

Statsrådet Palmes anförande
vid Vietnam-demonstrationen
21.2.1968.

Demokratin är ett krävande styresskick.

Den kräver respekt för andra. Man kan inte utifrån påtvinga en nation ett styresskick. Folket måste ha rätt att efter eget skön forma sin framtid.

Därför förutsätter den nationell självbestämmanderätt.

Demokratin kräver rättvisa. Man kan inte vinna ett folk genom att fylla de redan besuttnas fickor medan de fattiga drivs i allt djupare nöd. Man kan inte möta krav på social rättvisa med våld och militära maktmedel.

Demokratin förutsätter social frigörelse.

Demokratins mål kan aldrig nås med förtryckets medel.

Man kan inte rädda en by genom att utplåna den - bränna åkrarna, förstöra husen, spärra in människorna eller döda dem.

Detta är utgångspunkter vid bedömningen av kriget i Vietnam.

Opinionen mot kriget i Vietnam får styrka av att kunna hänvisa till fakta. Ty detta krig är icke någon tillfällig förvillelse, det speglar inte någon plötsligt uppflammande krishärd. Det har en lång historia där händelserna utvecklats sig med en förfärande logik.

Tre årtal kan vara värda att särskilt framhävas i denna händelsekedja.

Det första är år 1945.

Vietnam var en fransk koloni. Den erövrades av japanerna i deras strävan att skapa ett asiatiskt imperium. Japanerna besegrades. Men föreställningen om den vite mannens överlägsenhet hade skakats. När fransmännen sökte återta sin koloni möttes de av ett folk som begärde nationell självbestämmanderätt. Motståndsrörelsen i kriget med japanerna blev kärnan i en rörelse som krävde frihet från alla främmande inkräktare. Den hämtade inspiration från den amerikanska självständighetsförklaringen. Den förlitade sig på Förenta Staternas stöd i sitt krav på självständighet. Man ansåg sig ha fått löften därom. Den utropade den Demokratiska republiken Vietnam.

Men kolonialmakten beslöt att med våld återta och hävda sitt herravälde. Och Förenta Staterna beslöt att ställa sig på fransmännens sida.

Så började kriget i Vietnam, ett krig mot främmande inkräktare. Det är detta krig som ännu pågår.

Fransmännen och deras lokala allierade förlorade. De saknade folkets stöd. Striderna utvidgades till allt större delar av landet. Förenta Staterna trädde in till hjälp. Några år in på 50-talet torde amerikanerna ha betalat 70-80 % av de franska krigskostnaderna.

Men det hjälpte inte. Vid Dien-Bien-Puh rasade drömmen om det franska kolonialväldet. Och i Genève inleddes förhandlingar om fred.

Så är vi framme vid det andra årtalet: 1954.

Den 20 juli 1954 slöts vapenstillestånd i Vietnamkriget. Landet delades provisoriskt. Men det var en tillfällig, militärt betingad demarkationslinje. Efter två år - i juli 1956 - skulle fria val under internationell kontroll äga rum i hela landet. Därefter skulle landet enas.

Förenta Staterna hade motsatt sig Genève-överenskommelsen. Förenta Staterna ville inte underteckna överenskommelsen. Det blev inga fria val. Vietnam förblev splittrat.

Istället förklarade sig Förenta Staterna vilja i Syd-Vietnam bygga upp ett starkt demokratiskt alternativ. På detta alternativ satsade man organisatorisk hjälp och väldiga penningssummor.

Den regim i Saigon som erhöll Förenta Staternas stöd förenade diktaturens brutala förföljelse av olikänkande med ett totalt förakt inför enkla rättfärdighetskrav när det gäller människornas sociala och ekonomiska villkor. Det talades om landreform. Viet-Minh hade delat ut jord till bönderna. Men det berättas att de gamla jordägarna och ockrarna följde med på lastbilarna i trossen till de trupper som förklarade

sig komma som befriare till byarna. För bönderna var det därför inte befriare som kom. Det var deras gamla förtryckare.

Därför fick regimen i Saigon folket emot sig. Det finns ingenting som motsäger att, när striderna på nytt blossade upp, det väsentligen var fråga om en spontan folkresning mot en korrumpierad och förhatlig regim.

Precis som det hade gått dåligt för fransmännen gick det dåligt för regimen i Saigon. Folket svält och ~~korruptionen~~ blomstrade. Förenta Staterna grep in i ökad omfattning. Eskaleringen tog sin början. Några instruktörer blev fler, blev enheter, blev förband, blev stora truppsändningar av hundratusentals man. Världens väldigaste krigsmaskin började sätta in alla sina krafter på att bryta ner motståndet i detta lilla land.

Men det gick ändå dåligt.

Så är vi framme vid det tredje årtalet, februari 1965, för i dessa dagar tre år sedan.

Då inleddes bombningen av Nord-Vietnam. Eftersom Vietnam-kriget förklarades vara en främmande inkräktares verk, måste slaget riktas mot denna främmande inkräktare. Någon krigsförklaring avgavs icke. Den har ännu inte avgivits.

Men över Nord-Vietnam har på dessa tre år fällts fler bomber än över Nazi-Tyskland under det senaste världskriget. Vi vet vad detta har betytt av materiell fördörelse, av lidanden för enskilda människor.

Över detta känner vi upprördhet, medlidande, förtvivlan. Men känslor kan häftigt flamma upp och lika snabbt försvinna om de inte når fäste i en orsak och ett sammanhang. Därför skall vi veta att dessa lidanden för enskilda människor är den bittert logiska konsekvensen av en sedan 20 år bedriven felaktig och djupt orättfärdig politik.

Stundom diskuteras om Förenta Staternas politik i Vietnam beror på felbedömningar eller är ett uttryck för en kapitalismens imperialism. Min mening är: Ingen klok kapitalist kan vara så orimligt oförnuftig. Men ingen kan vara så orimligt oförnuftig utan att också ekonomiska intressen finns med i bilden.

Trots den väldiga krigsinsatsen går det dåligt, förmodligen allt sämre för Förenta Staterna i Vietnam.

Därför bävar hela världen inför nästa steg. Frågorna ställs i fruktan: Skall det bli kärnvapen? Vem återstår sedan att befria? Och skulle inte det innebära att det tredje världskriget är ett faktum?

Skall slaget riktas mot den Röda Flodens dammar?
Det vore en ohygglig förintelse av människor.

Eller skall den obönhörliga serien av illusioner och misslyckanden leda till att Vietnams folk äntligen kan få fred och nationell bestämmanderätt?

Förhandlingar är ett slitet ord. För många i Vietnam har det en dålig klang. För dem har förhandlingar så ofta betytt inte slutet på ett krig utan inledningen till ett svek. Därför måste deras misstro vara stor. Därför söker de garantier för att förhandlingen inte bara blir temporärt stillestånd, utan att den leder till påtagliga resultat, till fred och frihet från främmande inkräktare. De känner också bättre än någon krigets förödelse och har världens största krigsmakt med en halv miljon trupper som motståndare. De har av bitter erfarenhet tvingats att bli realister.

Stundom sägs att Hanoi och FNL inte vill förhandla, att de avvisar alla förslag därom. Men det stämmer inte. Senast i ett nyårsuttalande framhöll utrikesminister Trinh att Nord-Vietnam är berett till förhandlingar om bombningen av Nord-Vietnam villkorslöst upphör.

Det är därför som en växande internationell opinion envist och med allt större styrka samlat sig kring en vädjan till Förenta Staterna. Sluta villkorslöst bombningarna av Nord-Vietnam. Erkänn FNL som fullvärdig part vid förhandlingsbordet. Först då blir det förhandlingar. Då kan det bli fred. Då måste det bli nationell självbestämmanderätt för Vietnams folk.

Det borde vara en självklar förpliktelse för alla Europas regeringar att med kraft och beslutsamhet ge uttryck för denna opinion.

Så kan fakta och värderingar leda oss fram till vissa slutsatser.

Förenta Staterna hävdar att man vill försvara det vietnamesiska folkets demokratiska rättigheter mot främmande inkräktare. Men skall man tala om demokrati

i Vietnam är det uppenbart att den i betydligt högre grad representeras av FNL än av Förenta Staterna och dess allierade juntor.

Detta är ett konstaterande, grundat på fakta. Demokratins främsta kännetecken är ju folkets stöd, förankring hos människorna.

Ingen bestrider att Ho-Chi-Minh 1945 hade folkets stöd mot den franska kolonialmakten. Ingen bestrider att Viet-Minh vid de fria val som enligt Genève-avtalet skulle ha hållits 1956 hade vunnit en överväldigande seger. President Eisenhower har konstaterat att Ho-Chi-Minh säkert hade fått 80 % av rösterna. Det var ju därför det inte blev några val.

Ingen bestrider heller att Diem-regimen som installerades i Saigon för att representera det s.k. demokratiska alternativet blev intensivt avskydd av folket. Den störtades 1963 och sörjes av ingen.

Ingen vill heller påstå att den nuvarande juntan i realiteten grundar sin ställning på folkets stöd. Det är ju ett etablerat faktum att korruptionen, ineffektiviteten, likgiltigheten inför sociala krav är större än någonsin. En regim som behöver hjälp av mer än 500.000 amerikanska soldater för att en enda dag överleva har folket emot sig.

De senaste veckornas strider har för opinionen i hela världen visat att Vietnamkriget är en revolt mot dem som förtrycker grundläggande sociala och mänskliga rättigheter. Denna revolt utgör en social rörelse med djup folklig förankring. Om icke denna revolt i allt väsentligt haft folkets stöd hade icke angreppen mot städer över hela Syd-Vietnam kunnat genomföras med sådan framgång.

Men säger då någon: Må vara att FNL idag har folkets stöd. Men vi kan inte stödja FNL. Ty om FNL segrar och får makten kommer den nya regimen att förtrycka folket.

Därom vet vi idag ingenting med bestämdhet, eftersom FNL så föga fått chansen att visa sin gärning i fred. Men vi har tillgång till FNL:s program. Jag rekommenderar detta program till studium. Det kräver bred samling i striden mot amerikanarna och en koalitionsregering när segern är vunnit. De inrikespolitiska programpunkterna borde i stort sett kunna accepteras av t.ex. de politiska partierna i Sverige. Men självfallet kan vi inte idag ta ställning och ansvar till vad en rörelse i ett annat land kan komma att utföra när den väl når makten.

Men invändningarna är främst av principiell art. På vilka grunder kan vi bestrida det vietnamesiska folkets rätt att självt välja sin egen regim? Det kan inte vara demokratins uppgift att sätta sig till förmyndare för andra folk. Det är tvärtom ett missbruk av demokratins grundläggande idéer.

Och en sak vet vi med bestämdhet. Värre sociala villkor än nu, större mänskliga lidanden än nu - då det påstås skola räddas för demokratins sak - kan Vietnams folk inte någonsin tänkas att få utstå.

Någon kanske säger: I Vietnam dödas tusentals amerikanska soldater som upplever sig kämpa för demokratiska ideal. Visst är det ohyggligt. Det är ohyggligt att unga människor skall dödas, såras, lem-lästas - offras i onödan för ett ovärdigt ändamål i ett orättfärdigt krig. De kunde ha stora uppgifter för att bygga ett bättre samhälle i sin egen nation eller i konstruktivt arbete i kampen mot nöden och svälten i världen. De kunde bära vidare den tradition av öppenhet och generositet, av frejdig satsning på framtiden som fortfarande lever i Amerika. En verksam internationell opinion skall bl.a. kunna bidra till att ge dem den möjligheten.

X X X

I många år har vi fått höra att kriget i Vietnam också är nödvändigt för att skydda andra folks demokratiska frihet mot kinesisk aggression.

Om Vietnam faller, säger man, så faller hela Sydostasien, då riskerar alla länder i hela världen att ramla som kägglor inför en ny imperialism, med centrum i Peking. Därför bör alla demokratiska länder, i eget välförstått intresse, stödja den amerikanska krigsinsatsen i Vietnam.

Detta argument anfördes redan 1945 som skäl för stödet till den franska kolonialmakten. Skillnaden är endast att den nuvarande regimen i Peking då ännu inte fanns till.

/ Det är kanske tvärtom.

Påståendet är sakligt utomordentligt tvivelaktigt. / Det tar bl.a. inte någon hänsyn till Vietnams historia. Men det är den principiella aspekten jag närmast skall beröra.

Det skulle alltså vara för vår välfärds skull som människorna lider i Vietnam.

Vi erbjuds således att offra ett litet folks självbestämmanderätt, välfärd, dess fysiska existens på det att vi må leva i större trygghet.

Så vill vi icke uppleva vår framtid.

Ty vad är tankegångens yttersta konsekvens, inte minst om denna situation skall obönhörligen upprepas i fall efter fall?

Den nationella självstämmanderätten blir en fara, den sociala frigörelsen ett hot, förändringar i det bestående en risk att förhindra. Vi kallas att bemanna de privilegierades skansar och redutter, till förbittrat försvar av en livsform som blivit de rika förunnad.

Och cirkeln kommer att bli allt snävare. Ty folken kommer att söka sin frihet, kravet på social frigörelse kommer att resas allt starkare, längtan efter rättvisa, bättre levnadsvillkor, befrielse från fattigdom och svält kommer allt starkare att sätta sin prägel på den värld vi lever i. Söker vi bygga pansrade murar kring de besuttna, då stakas vägen ut mot reaktion och fascism i vår kulturkrets.

Men så behöver det inte bli.

Ty i den internationella opinionen växer sig en annan ström allt starkare, en opinion som vill satsa på generositet och broderskap över gränserna, som erkänner folkens rätt och som vet att det är den sociala verkligheten som först och främst behöver förändras.

Opinionen mot kriget i Vietnam är ett hoppfullt och glädjande tecken, inte bara för fred och frihet i Vietnam utan också ur ett vidare perspektiv.

Det är en internationell solidaritetsrörelse som icke bygger på snäva egenintressen, utan satsar på medansvar, känslan av gemensam förpliktelse, viljan till

broderskap i praktisk gärning. Därför pekar den i konstruktiv mening mot framtiden. Den företräder mänsklighetens intresse.

Stundom påstås att Europa stöder Förenta Staternas krig i Vietnam. Det är bara små grupper, säger man, som av fanatiskt hat till Amerika drivs till motstånd.

Detta är fel. Sanningen är att den överväldigande majoriteten av människorna i Europa tar avstånd från detta krig, vill ha slut på lidandena, vill ge Vietnams folk rätten att självt bestämma om sin framtid.

Denna demokratiska opinion upplever inte Förenta Staternas krig i Vietnam som ett stöd för demokratin, utan som ett hot mot de demokratiska idealen, inte bara i Vietnam utan i hela världen.

Vi tror på demokratin, därför att ett demokratiskt folkstyre, trots alla sina svagheter, ger en aktiv delaktighet och en vardaglig hänsyn till enskilda människor som ingen despoti kan drömma om att uppnå. Men demokratin får aldrig innebära motstånd mot nationell frihet och social rättvisa. Den skall vara en väg till människornas frigörelse. Vi vill inte en framtid där de rika med våldets och förtryckets hjälp skall värna sina privilegier. Vi vill en värld av jämlikhet, där människorna kan leva.

Därför ligger inte Vietnam långt borta. Dess folk ligger oss nära. Detta folk måste äntligen få sin fred

och sitt oberoende.